

JÓ SZERENCSET

MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati HETI SZAKLAP.

III. évfolyam.

7. szám.

1909. november 14.

Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

kir. bányatanácsos.

Szerkesztőség és

Telefon:

o kiadóhivatal:

Szerk.: 4.

Selmezbánya

Kiadóhiv.: 5.

Nyomda: 29.

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetési ára: egy évre 12 K.

Az előfizetés megkönnyítésére havi 1 K részleteket is elfogadunk. A megrendelésre vonatkozó aláírások egy évre kötelezők.

TARTALOM: A földkéreg ásvány-kincsei és azok értéke. — Az algyógyi munkás-szanatóriumról. (Rajzokkal). — Tudomány-Gyakorlat. A vrdniki Déli-főakna függélyezése. — Szemle. Bányamivelés. — Kösen- és erczölőkészítés. — Vaskohászat. — Fémkohászat. — Kémlészet. — Építészet. — Elektrotechnika. — Tekhnológia. — **Közgazdaság.** — Közgazdasági hírek. — Közgyűlések. — Mértegek. — Piaczi hírek. — Hírek. Személyi hírek. — Híradások. — Bányászegyesületek. — Főiskolai lörökből. — Bányahatósági ügyek. — Társadalmi hírek. — Vegyes hírek. — Hírek a külföldről. — Munkásügyek. — Balesetek. — Közlekedés. — Irodalom. — Lapszemle.

A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át.

A földkéreg ásvány-kincsei és azok értéke.

— Irta *Neubauer Ferencz* m. kir. ministeri tanácsos, bányagazgató. —

(Eredeti közlemény a «Jó Szerencsét» számára.)

(Folytatás a 104. oldalhoz.)

A kőszéntelepülések mind növények maradékai, tehát oly kőzetrétegekben találhatóak, melyek a szárazföldön, vagy ennek partján keletkeztek. Kivéve a kambriai és sziluri rétegeket, minden kőzetrétegben fordulnak elő, leginkább azonban a dús növényzetéről ismeretes Karbonformációban lépnek föl. Ezen formáció idejében a föld északi féltékéje adott legtöbb alkalmat dús növények fejlődésére. Magas hegységek tövében olyforma bozótok terjedtek el, mint mai nap a Himalaja déli lejtőjénél a dzsunglák. A növények generációi egymás hátán bujálkodtak, egyszer-egyszer betakarta azokat egy hegyi folyó görgetege, itt-ott lesüllyedtek a tenger felszíne alá is. Így keletkeztek egymás felett és homokrétegek által elválasztva, többrendbeli kőszéntelegek.

Ezen kőszéntelepülés fővonulata — nagy megszakításokkal ugyan — az északi szélesség 35. és 57. foka közt húzódik el.

Legészakibb kiterjedését Angolországban éri el, melynek ipara ahhoz fűződik, azután átsap Franciaországba, hol Valencziennes mellett és Belgiumba, hol Liége mellett van feltárva; most Németországba hatol be, hol az aacheni kőszéntelegeket, a Rajnamellék és Westfália kőszéneit alkotja. Azután lehúzódik az Északnémet síkság ifjabb korú rétegei alá és megint előbúvik felső Sziléziában, körülbelül ott, hol Németország, Oroszország és Ausztria határos. Ujból a mélységbe

vonulva, Oroszország nagy kiterjedésű kőszéntelepüléseiben lép ki a felsőbb szintekre, a Donecz folyó mellett és délre Moszkvától Rjásan, Tula és Kaluga mellett.

Menynyiben és egyáltalában van e folytatása e vonulatnak Ázsián keresztül, nem tudjuk, de Khinában, főleg Sanzi és Senzi tartományokban ismét mérhetetlen kiterjedésű kőszéntelepek tűnnek fel, melyek csak is a csendes oczeán nyugoti partján érnek véget.

Északamerikában végre mutatkozik ezen őv folytatása az apalaxhi hegységek roppant kitjedésű pennszilvániai, uj-angol-, uj-skócziai- és uj-fundlandi kőszéntelepeiben.

Ezen nagy őv határain kívül is fordulnak ugyan elő Karbon-korszakbeli kőszéntelepülések, úgy mint a spanyol, francia, a saarbrükeni, a szászországi, a csehországi előjövetelek, Előindia több pontján és Ausztráliában, de mindezek sokkal kisebb kiterjedésűek, mint a nagy-ővbeliek, melyeknek kihasználása tette Északamerikát, Angliát és Németországot a világ első iparállamaivá, míg Oroszország csak most lát hozzá, hogy ebbeli nagy kincseit kiemelje, Khina pedig, dacára annak, hogy kőszeneit századok óta bányászsa, iparállammá még sem fejlődött.

A karbonkorszakbeli kőszéneken kívül léteznek fiatalabb korú kőszenek is, úgy mint a pécsiek és Krassó-Szörény-megyeiek Magyarországon, a Vankouver szigetiék és a szomszédosok nyugoti Kanadában és a Japánban előfordulók. Mindezeket szintén hasznosítják ugyan, de jelentőségük alárendeltebb, mert kiterjedésük kisebb.

Fontosabb ez utóbbiaknál a barnaszén-előfordulás. A barnaszén a terciér korszakból ered és sok helyütt hatalmas tömegekben lép föl, főkép a harmadkorban, keletkezett azóta azonban újból felforgatott néhai síkságok körében. Ezekhez tartoznak Magyarország nagy kiterjedésű barnaszén-települései is.

Az élénkebb szénbánya-helyekhez vannak kötve a vasgyártás területei is, főkép ott, hol a kőszénrétegek váltakozva vaskőrétegekkel előfordulnak. Ezen vidékek rendkívül népesek és ezek képezik az ipar középpontjait is.

A kőszén legtökéletesebb fajtája az antraczit.

Keletkezésének föltételei közé nem anynyira a kor, mint ama nagy nyomás számítantó, melynek alá vetve volt. Az antraczit tehát csakis oly hegységek szomszédságában lép fel nagyobb mennyiségekben, melyek torlaszolás útján keletkeztek, ilyenek az alleghéni és Rocki-Mountains-hegyek Északamerikában. Csakis erősen torlaszolt, vagy igen régi kőzetekben találják a tiszta karbont, vagyis a grafitot. Ilyenek a délcehországi, az irkutskyi, a tikondarágiak (Newyork államban). Óradna mellett csillám palában fordul elő grafit.

A vegytiszta karbon másik valófaja a gyémánt, nem mint tüzelő-szer, hanem mint drágakő jó tekintetbe. Találják a keletindiai Vindhya-

hegy igen régi homokkő rétegeiben. Ugyan ilyenekben találják Braziliában, míg Kiberleinél vulkanikus tuffokba van települve.

Az ásványi olajak, melyek úgy tüzelő-anyagok gyanánt, mint világító szerekül szolgálnak, oly geológiai korszakok réteges kőzeteiben fordulnak elő, mely korszakokban a földön gazdag szerves élet uralkodott. Ugy látszik, állatok rothadási produktuma. Régen ismerték de csak azóta, hogy Északamerikában, főkép Newyork és Pennszilvánia államokban nagy mennyiségben fel lett fedezve, kezdték kiaknázni. Épügy történik ez most Bakuban is, a Kaspi tenger partján.

Amerika és Oroszország ásványolaj-előfordulásai foglalták le maguk részére a világpiacot; más előfordulások, mint pld. a galicziai, az olaszországiak stb., csak helyi értékűek.

(Folytatjuk.)

Az algyógyi munkás-szanatóriumról.

Dr. Okolesányi-Kuthy Dezső egyetemi magántanár a Társadalmi Muzeum Értesítője f. évi második számában megjelent cikkének felhasználásával.

(Négy szöveg-rajzzal.)

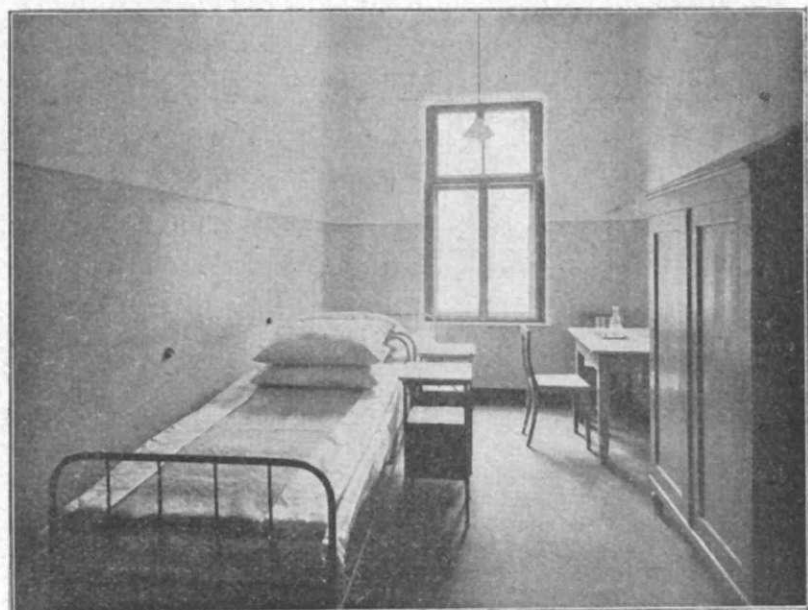
Abból az alkalomból, hogy a m. kir. pénzügyministerium f. évi október hó 19-én 116117. sz. a. kelt körrendeletével, a kir. kincstári bánya- és kohóhivatalak figyelmét az algyógyi munkás-szanatoriumra

1. kép A t-lep homlokzata, fekvő folyosókkal.

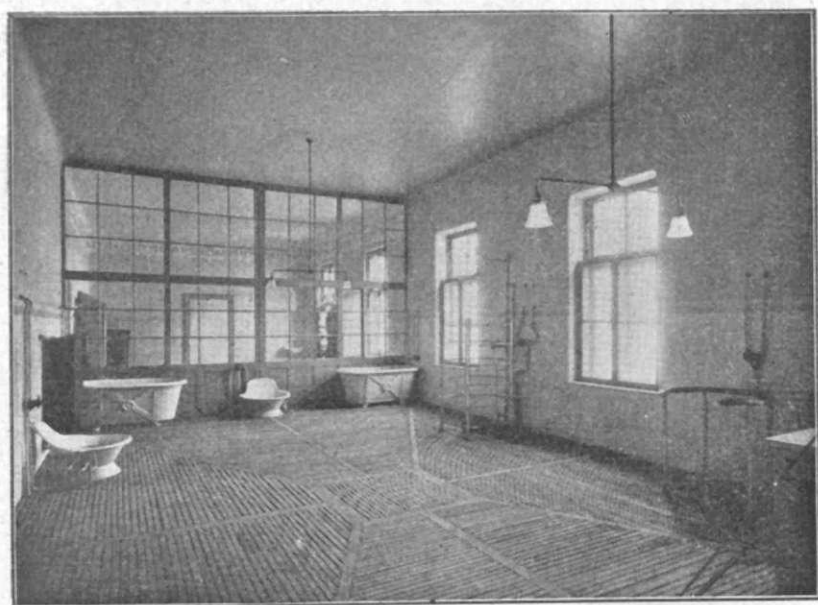
felhívta s azt is közölte velük, hogy e szanatóriumba az állami vasgyárak tüdőbeteg férfi munkásain kívül, üres hely esetén, első sorban a kir. kincstár bánya- és kohómunkásai tarthatnak igényt felvételre, — kötelességemnek tartottam a Társadalmi Muzeum igazgatóságának

engedélyével, Dr. Okolicsány-Kuthy Dezső egyetemi magán-tanár úrnak az Algyógyi Munkás-Szanatóriumra vonatkozó, a Társadalmi Muzeum

2. kép. Betegszoba.

Értesítőjének második számában megjelent cikkét, a hozzá tartozó rajzokkal együtt átvenni, hogy e rendkívül humánus állami munkás

3. kép. Fürdő.

jóléti intézményről, amelyet, mint értesülök, még a bányorvosok közül is csak kevesen ismernek, — e lapok olvasó-közönségét tájékoztassam.

Folyó évi május hó 24-én nyitották meg a kormány, Hunyad megye és a szomszéd városok képviselőinek jelenlétében az állami vasgyárak munkásainak tüdőbeteg-szanatóriumát.

Míg külföldön jóeszt a társadalom adja össze az efféle szanatóriumokhoz szükséges összegeket, nálunk ezek is inkább az államtól várják megvalósításukat. Ebben az esetben az állam saját üzemei munkásainak gyógyításáról kívánt gondoskodni.

Az intézetet, melynek mintája (modellje) már a múlt év őszén feltűnést keltett a budapesti nemzetközi munkásjóléti kiállításon, Axmann Béla főorvos és Vajkay Károly igazgató kitartó nemes buzgolkodásából

4. kép. Közös mosdó.

a Magyar Államvasútak Gépgyára létesítette a pénzügyministerium által e célra folyósított 1,225.000 koronányi összegből.

A szanatórium, mely már megkezdte működését, Algyógy-Romosz vasúti állomástól (a budapest—arad—tővisi vonalon) kocsin 1 órányra fekszik, a gyorsvonati utasok számára pedig állomása Szászváros, honnan 2 órai kocsizással (az utolsó háromnegyed órán át hegynek haladva) érhető el.

Az intézet csupán munkás-szanatóriumnak van szánva; 100 ágyra rendezték be, 50 szobával, mindegyikben 2 ágy. Az állami vasgyárakból (Budapest, Diósgyőr, Zólyombrezó, Vajda-Hunyad és Kudzsir) fogja betegeit legfőképpen toborozni; s csak ha innen az intézet meg nem telnék, akkor vesz majd fel a pénzügyministerium egyéb üzemeihez tartozó munkásokat is.

A betegekért a társpénztárak fogják fizetni a napi 2 K 40 fillér ápolási díjat. Ha önmagukért fizető betegek részére maradna hely, ezek napi 3 K 80 fillér ápolási díjat fizetnek.

Az algyógyi szanatóriumot élelmiszerekkel a diósgyőri «Konzum» s a közeli (algyógyi) «Székely Gazdasági Iskola» gazdasága látja el.

Az intézetnek minden kigondolható kényelemmel és tökéletességgel való berendezéséről, néhány képünk is fogalmat adhat.

Tudomány-Gyakorlat.

A vrdniki Déli-főakna függélyezése.

Irta: *Meinhardt Vilmos* üzemvezető bányamérnök.

— Eredeti közlemény a «Jó Szerencsét» számára. —

(Folytatás a 109. oldalhoz.)

(Utánnomás tilos.)

Sablóngyűrű beigazítása alkalmával — azonban alkalmasabb, ha (1. a 2. rajzot) «ab» irány «bc» irányra merőleges. Az első rajzon «g»-vel jelölt sablóngyűrű ugyanis az «e» bővítésbe provizorikusan a fellette lévő hatszögletes koszorúk szerint körülbelül koncentrikusan helyeztetik el a főfüggélyezést megelőzőleg. Az «e» bővítés alját pedig, hova gyűrű kerül 25—30 cm.-el nagyobb átmérővel vágattam ki, oly célból, hogy a gyűrűt a főfüggélyezés alkalmával a szükség szerint bármily irányban lehessen feszítő rúdakkal elmozdítani, s *épen ezen szükségessé válható elmozdítás miatt célszerű* a húrmetszeteket lehetőleg két, *egymásra merőleges* irányban venni és pedig lehetőleg közel a kör átmérőjéhez, * mert ily elhelyezés mellett a provizorikusan, — s a legnagyobb valószínűség szerint egyúttal hibásan — elhelyezett gyűrűhúr leolvasási differenciáit a kör azon helyén olvassuk le, hol a legnagyobb mértékben mutatkozik a hiba. s így nagyon kevés ide-oda való tologatással teljesen pontos helyére állíthatjuk a sablóngyűrűt.

Még csak pár szót a hatszögletes koszorúk főfüggélyezéséről! Ezeknél ugyanis nem elég csak a húrmetszeteket leolvasni, hanem szükséges még d'-k; i'-l; f'-p; e'-s. stb. távolságokat is feljegyezni, mert ezek nélkül a hatszög nem tájékozható s nem szerkeszthető meg. (1. a 2. rajzot.)

Egy-egy főfüggélyezésnél 5—7 szelvényt szoktam bemérni, — a különböző mélységekben lévő szelvényeket [különböző színekkel kidolgozva, teljesen világos képet nyerünk az egymás alatt levő aknaszelvényeknek egymáshoz való helyzetéről.

Vázolt eljárásommal 185 m.-nyire mélyítettem le a vrdniki Déli-főaknát; 4 sablón-gyűrűt építettem be, s 3 falazási részlet fejét a felette

* Teljesen a kör átmérőjében nem lehet a függélyezőket fel akasztani a beépített vastraverzák miatt.

levő falazatrakat lábával 2—4 mm. pontossággal zártam s miután a mellett ezen függélyezési eljárásom a mélyítési munkát nem zavarta, úgy hiszem, hogy adott viszonyok között teljesen megfelelő módszert követtem.

(Vége).

Szemle.

Bányamívelés. | **Aknamélyítés sívó- és vízben dús rétegekben.** A Zollern II. bányatelepen, egy 24 m. mély tömedékelő-akna lemélyítése közben, 2 m. vastag sívóhomok- és ez alatt fekvő vízben-dús hegységréteget ütöttek meg, amelyen az áthatolás igen sok nehézséget okozott. Hoszszú, költséges kísérletezések után oly mélyítő módszerrel próbálkoztak meg, amely, miután mélyítő-sarú nélkül végezhető s így aránylag olcsó, minden oly esetekben bizonynyára sikeresen alkalmazható, amelyekben vízben dús és részben sívó-hegységrétegekben kell, csekélyebb mélységű aknákat létesíteni. A szóban forgó esetben, az akna belső nyitott tágassága 5 m.-rel volt megszabva. Az egész keresztmetszésben való mélyítés helyett, a nyolczszögletes aknafalazatnak beépítését akként eszközölték, hogy egyszerre mindig csak két nem szomszédos nyolczszögoldalt mélyítették előzőleg le. Így tehát először négy trapezalakú, váltakozva elhelyezett, szegvényt vágtak ki a zsomptalpból úgy, hogy 600 mm. szélességben az akna-oldalak mentében deszkákat vertek le, melyeknek közeit szénával kitömékelték. A deszkákkal ahol csak lehetett, 4·5 m. mélységig hatoltak előre. Az előmélyített szegvényeket erre döngölt betonnal (1:5) kitöltötték. Ekként 50 cm. vastag betonfalakat létesítettek. Miután az így képezett betonfalrészeket megkeményedni hagyták, ami átlag 3—4 napig tartott, a közben meghagyott hegységtömegeket emelték ki, de úgy, hogy e közben 6·5 m. mélységre hatoltak lejjebb. A betonozás itt is döngöléssel történt, ami közben a régibb és újabb betonfalrészek pontos csatlakozásáról gondoskodás történt. A falszegvények között állva maradt földmagnak a kiemelésénél 5·5 m. mélységig hatoltak egyszerre le, mi mellett a belső deszkaborítást, szorgosan kimentették. Az eljárást 5—6 meteres szakaszokban mindaddig ismételték, amíg a szilárd és száraz közetréteget el nem érték. A lehatolás meterenként átlag 750 K-ba került; ebbe az összegbe azonban az anyag és az öszszes mellékmunkák költségei is bele vannak számítva. Miután a munka nagyon lassan halad, — a 24 m lehatolás három hónapot vett igénybe, — a különben igen ajánlatos eljárást csak ott lehet alkalmazásba venni, hol gyorsaság nem feltétlen követelés. *Gk.* (30.)

Szilicziumban szegény nyersvasaknak a nagyvasolvasztóban való termelése esetén a fennebb adott számértékekből tételenként 400—600 font levonható. *Jg.* (2.)

Fémkohászat. | **Adószekeresztet, cink- és más metallurgiai-pestek retortái számára.** Az adás mekhanikailag oly lapátos kerék segítségével történik, amely a feladó csatornával összekötött tokban forog, két tárcsából áll, és melyhez az adásanyagot a tengely irányában adják fel. A lapátos kerék említett tárcsáit, rövidebb lapátok, amelyek a tárcsák karimszélére vannak szerelve, kötik össze egymással. E karimalapátok arra valók, hogy az adásanyagot, a lapátos-kerékbe való jutása után azonnal, a retortába belevessék. (1907. jul. 13. 212890 sz. Ném. Bir. Szab.) *Cr.* (110.)

Kémlészet. | **Nikkelnek, nikelérczekben és aczélban való meghatározása elektrolitikus úton.** A nikelérczek és aczélok *Ni* tartalmának elektrolitikus úton való meghatározása hosszadalmas és *Ni*-veszteséggel is jár. Még a *Fe*-nek natriumacetáttal történő többször megismételt kiejtése sem vezet a kívánt tökéletes elválasztáshoz. A *Ni + Co*-nak, eczetsavas oldatokból, kénhidrogéngáz segítségével való, tökéletes kiejtése is csak úgy sikerülhet, hogy a kiejtett szulfidot ismételten bevezetve, újból és újra leszűrjük. Mind a két leszűrést *Tatlock* kikerüli az által, hogy a *Fe + Mn*-et, bromvízzel eszközölt okszidálása után, fölös Ammoniakkal kicsapja, de nem szűri meg, a kapott oldatot pedig 2—4 *Amp.* mellett elektrolizálja a nélkül tehát, hogy a *Co + Ni*-t előbb szulfidok alakjában elkülönítette volna. Ily módon az egész analízis három óra leforgása alatt könnyen elvégezhető. A nikolnak a kobalttól való különváltozása, *Clark* módosított módszere szerint, az egész csapadéknak hígított sósavban való feloldása után, a következőképpen történik. Az oldatot, mennyisége ötszörösét kitevő ammonium-foszfáttal felhevítjük; huszonötször anynyi közönséges sósavat hozzáöntünk; az egész tömeget néhány perczig forralási hőmérsékleten tartjuk; a forralásban levő folyadékhoz Ammoniakot folytatunk, kis adagokban mindaddig amíg a képződött csapadék újból fel nincsen oldva. Egy perczig folytatott energikus kavarást után a miközben a kobalt, kobaltammonium-foszfát alakjában, finom kristályok módjára kiválik, 10 csepp Ammoniakot pótolunk, — mire a próbafolyadékot 1—2 perczig való felhevítés végett vízfürdőbe állítjuk. A csapadékot izzítva, mint pirofoszfátot bemérlegeljük. (*Z. anal. Chem.* 48.) *Zc.* (38.)

Építészet. | **Tüzmentes szalmatető.** *Gernentz* földbirtokos (Thürkowban, Meklenburg) által feltalált tűzbiztos szalmatető készítési módja a következő: 70/75 cm. oldalhosszal bíró fakeretbe

lanak, a következő öszszetétellel: 50 r. czinnt, 25 r. ólmot és 25 r. kadmiumot, szalmiaknak pótlása mellett megömlesztenek és megömlesztett állapotban jól öszszekevernek és rudacsokba öntenek. A kadmium a forrasztónak a szilárdságát fokozza. Olvadási hőmérséklete 1145° C körül van tehát 30° C-al alacsonyabban mint a közönséges lágy forrasztóé (2 r. czinn + 1 r. ólom.) *Cr.* (110.)

Közgazdaság.

Közgazdasági hírek.

Verseny tárgyalási hirdetések közlétele.

Több ízben előfordult, hogy a különböző versenytárgyalási hirdetéseket az egyes hatóságok oly későn tették közzé, hogy a pályázni szándékozó vállalkozóknak és iparosoknak, alig volt idejük a szükséges intézkedésekre. A kereskedelemügyi minister most átiratot intézett az egyes ministeriumokhoz, valamint az alárendelt hatóságokhoz, hogy minden pályázatot oly időben küldjenek be a «Közszállítási Értesítő»-höz, hogy a pályázat lejártáig 14—30, illetve 60 napi időköz álljon az ajánlattevőnek rendelkezésére. *Us.* (264.)

— **Uj kőolaj-vállalat Romániában.** Spiru D. Lalu és M. Stambler bukaresti vállalkozók 400.000 frank tőkével közkereseti társaságot létesítettek a bustenari kerületben levő több kőolaj-forrás kiaknázására. *Mk.* (45.) — **Uj boszniai szénbánya.** Az „Una“ boszniai kőszénbánya részvénytársaság megalakulásáról hírt adtunk nem régiben. Az alap-tőke 3.000.000 K. A vállalatnak az a célja, hogy a Ljesljáni és Derestok községek mellett elterülő szénfekveteket és a Novi melletti széntelepülést kiaknázza. A ljesljáni kőszénfekveteket a múlt évben fedezték fel. Már az első kutatások is a legjobb eredménnyel jártak, amennyiben a szénlerakódások vastagsága 8—12 m körül van. A telepek kiterjedése jelentékeny és szakértők véleménye szerint Magyarország-Ausztria déli részén úgy terjedelem, mint vastagság tekintetéből jóformán egyedüli. A szénét úgy minőség, mint tisztaság szempontjából kitűnőnek mondják. E kitűnőnek ígérkező üzlet kihasználásában a magyar tőke ismét elmaradt. Valóban kívánatos lenne, hogy az érdekelt körök nagyobb érdeklődést mutassanak az annektált tartományok természeti kincsei iránt, amelyek az országok jövő fejlődésének alapjait képezik. *Mn.* (45.) — **A prágai vasipar-társaság tőkeemelése.** Hónapok óta foglalkoztatja a gazdasági közvéleményt a prágai vasipar-társaság tőkeemelése terve. Ebben az ügyben legutóbb az osztrák képviselőház költségvetési bizottságában is szó esett. Az osztrák pénzügyminister egy interpellációra adott válaszában hosszasan foglalkozott a kérdéses tőkeemelés ügyével és kijelentette, hogy a kibocsátás

előzményei s azok a tervek, amelyek azzal kapcsolatosan fölmerültek arra birták, hogy a prágai vasipartársaság tervezett tőkeemeléséhez, hozzájárulását megtagadja. A tőkeemelés a minister megokolása szerint spekulatív jellegű volt. Steinweder képviselő, aki ebben a kérdésben a pénzügyministert meginterpellálta, a ministernek ezt a feltűnést keltő válaszát tudomásul vette. *Et.* (265.) — **Amerikai réztröszt.** Nov. 4. kelettel ismét fölmerült a hír, hogy legközelebb megalakul Amerikában a réztröszt. Sőt azzal is megtoldották e hírt már, hogy az Amalgamated Copper Co. és az európai Río-Tinto között tárgyalás folyik, amely már igen előrehaladott stádiumban van. Ezek között a csoportok között már régebben állott fenn ily egyezmény, ez azonban az 1907. évi válság alkalmával fölbomlott, ami fő oka volt annak, hogy a vörösréz ára, rohamosan csökkent. *Bp.* (261.)

Közgyűlések. | **A Serpulit r.-t. (Alsókubin)** okt. 21-én rendkívüli közgyűlést tartott, amelyen fölhatalmazást adtak az igazgatóságnak, hogy az August Möller's Söhne reinowitzi cég gyártelepét megvegye, ha sikerül az alaptőkét 300.000 K-ra felemelni. *Mk.* (45.) — **A Hirsch és Frank Budapest—Salgótarjáni gépgyár- és vasöntő r.-t.** 1909. évi nov. hó 27-én déli 12 órakor, Budapesten, V., Arany-János utca 3. sz. a. 11-ik rendes közgyűlést tartja. *Napirend:* 1. Az igazgatóság jelentése az 1908—1909. üzletéről, továbbá az 1908—1909. évi zárószámadások és mérleg megvizsgálása és megállapítása. 2. A felügyelő bizottság jelentése. 3. Határozathozatal az igazgatóság részéről az üzletév eredményét és a nyereség felosztását illetőleg tett előterjesztés tárgyában, továbbá az igazgatóság valamint a felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása. 4. A felügyelő-bizottság megválasztása egy évre és tiszteletdíjának megállapítása az 1908—1909. üzletévre. 5. Az alapszabályok értelmében esetleg bejelentendő indítványok feletti határozat. *Bp. Kzl.* (256.)

Mérlegek. | **A Hirsch- és Frank Budapest—Salgótarjáni gépgyár és vasöntő r.-t.** mérlegszámlája 1909. május hó 31-én. *Vagyon:* Pénztári állományok: pénzkészlet, betétek pénztáraknál 29463 K 90 f. Gyártelek és épületek Budapesten és Salgótarjában 923625 K 34 f. Gyárak berendezései és leltárai 1161885 K 47 f. Nyersanyagok és árukészletek 749686 K 80 f. Adósok és átmeneti kamatok 445018 K 60 f. Váltók a tárczában 4259 K 14 f. Óvadékok 76188 K 65 f. Összesen: 3390127 K 90 f. *Teher:* Részvénytőke 1100000 K. Elfogadványok 623819 K 73 f. Hitelezők: Áruhitelezők 570084 K 10 f. Kölcsönök óvadék czélokra 72800 K. Tartalék adók és illetékekre 43741 K 70 f. Értékesökkenési tartalék 12000 K, rendes tartalékalap 19550 K 94 f. Értékesökkenési tartalék-alap épület lehasználatására 124869 K 20 f. Gépek, gyári eszközök és egyéb üzleti felszerelések lehasználatására: 694627 K 18 f. Tartalék behajthatatlan követelésekre 72929 K 52 f. Nyeremény-áthozat 1907—1908. évről: 3729 K 41 fillér. *Ez évi tiszta nyeresemény:* 51976 K 12 f. Összesen: 3390127 K 90 f. *Bp. Kzl.* (256.)

Piaczi hírek.

FÉMPIACZ. A fémpiaczon a múlt héten a háromhónapos ünnepi szünet nagy vásárlási kedvet eredményezett, főleg a londoni tőzsdén, aminek eredménye az volt, hogy az üzlet igen magas árak mellett kezdődött. A piacz helyzete ugyan mindvégig élénk maradt, azonban mégis baisse-tendenczia volt észlelhető. **Fémárak.** Réz. Igen élénk kereslet volt standard- és elektrolit-rézben míg a best selected alig fogyott. *Ónban* speciálításokat kerestek, az üzlet e fémekben egyébként a rendes mederben mozgott. *Ólomban* és *horganyban* nagy volt a szükséglet. *Nikkelt* nagyobb tételekben vásároltak, főleg francia részről. *Fehérlemezekben* egy londoni ekszportőr megpróbálkozott azzal, hogy nálunk ajánljon, azonban nincsen sok kilátása arra, hogy jelentékenyebb eredményt érjen el, daczára annak, hogy árai igen olcsóak. Az e heti jegyzések a következők: Réz standard 57, 15. 59, chili bars 57, 12. 6, 58, 156, best selected 61, 10, elektrolit 59, 15; Ón straits 138.—, Ólom 13. 5.—, Horgany, 23.5. Alumínium 70.—. *Mk.* (45.) — A fém ára 100 kilogramonként *Budapestben* készfűzetés mellett 2 százalékos skontóval: Finom vörösréz öntési czélokra 157 K. Ócska tűzszekrényréz öntési czélokra 148 K. Bárányón 98 százalékos 340 K. Bárányón 99 és fél százalékos 346 K. Horgany Hohenlohe bányatermék 62 K. Horgany J. H. jelű átöntött minőség 56 K. Horgany W. H. jelű átöntött minőség 53 K 50 f. Ólom selmeczi vagy nagybányai 42 K. Ólom kereskedelmi minőség 39 K 50 f. Antimón Regulus 69 K. *Bp.* (265.) — **Rézgálicz.** Jóllehet az angol rézpiaczokon a hangulat szilárdabb, az érdeklődés még sem nagy. Dunántúli relációkba néhány tétel angol árú kelt el 19 $\frac{1}{2}$ shillinggel cif Fiume, ami 54 K-nak felel meg. Ez az ára a belföldi árúnak is. *Mk.* (45.) — **VASPIACZ.** A **vas-piaczon** az üzletmenet még mindig nagyon csöndes de azért a múlt héten legalább sűrűbbek voltak a kérdezősködések, amelyek valószínűleg megrendeléseket is fognak eredményezni. Különösen *rúdvas* és *fedéllemezek* iránt mutatkozik érdeklődés, ami legalább részben az építkezések föllendülésének tulajdonítható. Mindez azonban még korántsem jelent javulást és az üzletmenet általában még egyre nem kielégítő. Még a legjobb kelendőségnek örvendenek a *vasgerendák*, amelyekre a megrendelések állandóan elég szép számmal érkeznek. Vasöntvények, drótszögek és a legtöbb apró vasárú teljesen el vannak hanyagolva. (*Mk.* 45.) — **Nyersvas.** Glasgowban a múlt hét elején a piacz lanyha volt és a 3. sz. Middlesborough-warransok ára 51 shillingre hanyatlott. A hét végével a hangulat mégis jobb lett, részben talán azért is, mert a pénzpiacz javult, másrészt pedig azért, mert Amerikából tartósan kedvezőek a jelentések. Middlesboroughban szintén valamivel jobb a hangulat. *Mk.* (45.) — **Az Amerikai vaspiaczról.** Newyorkból táviratozzák nov. hó 4. kelettel: Az Iron Age heti jelentése a következő: Okt. hónapban a nyersvas-termelés 2593000 t volt az előző hónap 2385000 és a tavalyi október hónap 1567000 tonnájával szemben. A heti termelőképeség nov. 1-én 594000 t volt a múlt évi 565000 t-val szemben. Az aczéltröszt nyersvas-termelése a múlt hónapban 1219000 t nyersvas és 1398000 t tömörvas volt. Az aczélművekhez változatlan bőséggel érkező megrendelések következtében az aczél gyártásához megkövetelt nyersvasat jövő évi májusi szállítással 19 dolláros alapon bőségesen vásárolták. Keleten terjedelmes eladás történt bázisos vasból 1910. első negyedére. Az öntöttvas üzlete nyu-

godt, az irányzat szilárd. Az építési vas iránya is nyugodt. A hidépítő ipar kilátásai jók. Bádóg- és vas csövekért nagyobb árakat reméllenek. *Bp.* (262.) — **SZÉNPIACZ. A szénpiaczról.** *Kattowitzból* jelentik, hogy a szénpiacz helyzete az elmúlt héten alig változott. A gyári szén irányzata némileg javult ugyan, de ez még nem volt befolyással a piacz helyzetére. Az árak változatlanok. Az *eszszeni* börze jelentése szerint a piacz helyzete a hónap első napjaiban lanyha volt. A kovácsszén kereslete élénk éppúgy mint a kokszé. *Bp.* (261.) — **PETRÓLEUM-PIACZ. A nyers-kőolaj olcsóbbodása.** A galicziai nyers-kőolaj ára a nagy túltermelés és erős kínálat következtében lényegesen olcsóbbodott. A jegyzések a következők: novemberi médióra 171—174, novemberi ultimóra 172—176, december—februárra 174—180, január—márcz.-ra 176—182 és 1910. végére 195—205 K. — **Petróleumárak.** A Magyar petróleumipar r.-t. gyártmányai a következő árban jegyeztetnek: császár-olaj 38, egykereszt jegyű 31, háromkereszt jegyű 29, kétkereszt jegyű 27.50 K. A Budapesti ásványolaj-gyár r.-t. árjegyzései a következők: napjegyű (Standard) petróleum 27.— A. B. C. (víztiszta) petróleum 28.—, Nobel petróleum 31.—, császár-olaj 37.— K, hordóval együtt. *Mk.* (45.) — *Hesz Izidor és Társa czég* jelentése szerint: Standard-petróleum 27 K, 2 keresztés nap-petróleum 37 K, 3 keresztés abc. petróleum 30.— K, amerikai császár-olaj ottani finomítás 62 K, belföldi császár-olaj 40 K. Carbolineum I. 15 K, carbolineum II. 13 K. Bacu gépolaj (orosz) 48 K, oliva gépolaj I. 96 K, oliva gépolaj II. 80 K. Süritett gépkenőcs II. 54 K. Benzin közönséges 38 K, ligroin 80 K. *Us.* (264.)

Hírek.

Személyi hírek.

KITÜNTETÉS. A király **Gesell Sándor** főbányatanácsosi czimmal és jelleggel felruházott nyugalmazott k. főbányageologusnak, valamint törvényes utódainak sok évi sikeres szolgálata elismeréséül „*terebesfehérpataki*“ előnévvel a magyar *nemességet* és **Telegdy Róth Lajos** főbányatanácsosi czimmal és jelleggel felruházott főgeologusnak a geológia terén kifejtett tudományos és gyakorlati munkássága elismeréséül a *III. osztályú vaskorona-rendet* adományozta. *Us.* (263) — **HALÁLOZÁS.** **Platzer Jenő** nyug. kir. számtanácsos, számvetőségi főnök, a Ferencz József-rend lovagja, hosszúsas szenvedés után november hó 9-én éjjeli 1 órakor, életének 81. évében Selmeczbányán meghalt. Temetése nov. 11-én d. u. 3 órakor volt. *Lts.*

Híradások.

Rendelet a bányailletékek behajtásáról. Az állami zárószámadásokból kitünt, hogy a bányamérték és szabadkutatási illetékekben igen nagy a bevételi hátralék. Ez annyival feltűnőbb, mert az eddig kiadott körrendeletekben is kellően szabályozva van ezeknek a jövedelmeknek a behajtása. A pénzügyminister most figyelmezteti a kir. adóhivatalokat, hogy az 1894. évi 781. számú utasítás 3. és 5. §-ai szerint a bányamérték- és külmérték-illeték negyedéves határidőben az adóval együtt lévén fizetendő, a közadók kezeléséről szóló 1883. évi XLIV. t.-cz. 39. §-ában megállapí-

tott határidőben, vagyis minden év január, április, július és október 1-én válik esedékessé s a közadó módjára hajtandó be; az intésre, zálogolásra s végrehajtásra szintén az idézett törvényzikk határozmányai tartandók szem előtt. Ebből folyólag szigorúan utasítja a minister az adóhivatalokat, hogy az adóhátralékról az évnegyedek második hónapjának 15-ike után készítendő hátralék-kimutatásokba a bánya- és külmérték-illeték és a még fennálló régi szabadkutatási illeték-hátralékokat is vegyék fel, még pedig a hátralékosok nevének és lakóhelyének pontos kitüntetésével. Ez alkalommal a pénzügyminister újból figyelmezteti a pénzügyigazgatóságokat és adóhivatalokat, hogy a nagy mértékben felszaporodott bányailleték-hátralékok behajtására vonatkozó törvényes intézkedések végrehajtásánál gyorsabban és erőlyesebben járjanak el. Méltán feltűnést kelt különösen az a körülmény, hogy egyes kir. adóhivataloknál még mindig összesen 102.191 K 47 f-t kitevő régi szabadkutatási illeték-hátralék tartatik nyilván; oly kincstári követelések ezek, amelyek még az 1885. évet megelőző időkből származtak, amelyek rendezése tehát tovább nem halasztható. Amennyiben az illető szabadkutatások, amelyek után az illeték annak idején előíratott, mint zártkutatmányok ma is jogérvényesen fennállanak, mi iránt az illetékes bányakapitányság van hivatva tájékoztatást nyújtani, ez esetben más lefoglalható ingó vagyon hiányában a végrehajtás ezen zártkutatmányokra is, mint ingó dolgokra kiterjesztendő. *Nv.* (45.)

— **Német-Magyar Magnezit R.-T.** czég alatt Budapesten új részvénytársaság alakult 600.000 K alaptőkével. A társaság 50.000 K részvényért átvette Liebermann Ágost Győző, Kassa melletti bányáját és 200.000 K részvény ellenében megvásárolta az Ochtina-sebőki bányatársaság magnezit-bányáját az összes berendezésekkel együtt. *Et.* (264.)

Bányászegyesületek. | **A Magyar Bányász- és Kohász-Altisztek Országos Egyesülete**
Marosujvári osztályának elnöke, *Bedő István* kezelő-segéd-tisztté való kinevezése folytán az egyesületből kilépett és az elnökségről lemondott. Helyébe az osztály, mint értesülünk *Dull Gyula* k. bányallisztet választotta meg elnökének. A távozó kitűnő osztályelnöknek új állásában sok szerencsét kívánunk, az új elnököt szívélyesen üdvözljük. *Lts.*

Főiskolai körökből. | **A selmeczbányai m. k. bányászati és erdészeti főiskolán fennálló Dunántuli kör estélye.** Szombaton nov. hó 5-én este volt a főiskolai dunántuli körnek estélye, melyet abból az alkalomból rendezett, hogy a kör már harmincz esztendeje főnnáll. Az estély nem volt anynyira látogatott, mint amennyire megérdemelte volna és az igen sikerült hangverseny, mely a tánczot megelőzte. A jelenvoltak nemes éivezetet találhattak a műsor minden egyes pontjának előadásában. Hangverseny után táncz

következett, amely a legjobb kedélyhangulatban a reggeli órákig tartott el. *Sh.* (45.)

Bányahatósági ügyek. | **A zalatnai m. kir. bányakapitányság** a Bp. Kzl. 1909. évi 253. számában, a következő, október hó 12-én kelt ítélő rendeletet bocsátotta ki: 4624. 24649/1909. A verespataki „*Letyi Szent György Főúreny*“ bányatársulat részvényesei a társulat igazgatójának Bocanits György verespataki lakosnak a bányakapitánysághoz 1909. évi 24649. sz. alá benyújtott kérvényére a bányatársulatnak f. évi augusztus hó 2-én tartott társgyűlésének határozatai értelmében az abrudbánya—verespataki bányamegye alapszabályainak 15—17. §. alapján felhívottnak a folyó évi augusztus hó 14—28 közti időre esedékes pótpénzeiket a jelen hirdetésnek a hivatalos lapban történt megjelenését követő 14 nap alatt a bányatársulati igazgató kezéhez annál is inkább fizésék be, mert ellen esetben a társulati igazgató újabb kérelmére bányarészvényeik minden további megkérdeztetésük nélkül a bányatársulatra fognak átiratni.

Társadalmi hírek. | **ELJEGYZÉS.** Kachelmann Oszkár vihenyi gépgyártulajdonos, eljegyezte Mágócsy-Ditz budapesti egyetemi tanár leányát, Margitot. *Us.* (264.) — **Balás Jenő** bányamérnök Menyházán eljegyezte Ferenczi Ilonka úrhölgyet Kolozsvárról. *Lts.* — **HALÁLOZÁS.** **Fleck Róbert András halálához.** Lapunk utolsó számában röviden már jeleztük e halálesetet. A közelebbi részletekre vonatkozó tudósításunk a következő: **Fleck** aknász október hó 21-én éjjel, életének 31-ik évében tifusz- és tüdőgyulladás következtében halt meg. Temetése okt. 23-án az őszeses társulati üzemvezetők, altisztek és munkások részvételével történt meg. Ravatalára az üzemek altisztjei külön-külön, az üzemvezető külön koszorút helyeztek el. **Fleck**, Nagyágon, Hunyadmegyében született, ahol 1900-ban a bányaiskolát is elvégezte. Végzés után aknász-minőségben Valea-Mórin, 1906 óta az Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya r.-t.-nál felőrként szolgált. A bányászat szorgalmas és törekvő bányaaaltisztet, barátai igaz és őszinte barátot veszítettek benne. *Pm.* **Jancsy Imréné** szül. Csepella Klotilda f. hó 3-án, d. e. 9 órakor, életének 30 évében, rövid szenvedés után, Peregcsébányatelepen elhunyt. Temetése f. hó 5-én volt. *Lts.* — **Grillusz Vilmos** aczélgyári tisztviselő, Grillusz Emil k. bányai igazgató, főbányatanácsos közeli rokona m. hó 30-án Budapesten elhunyt. Holttestét Besztercebányára vitték és ott helyezték örök nyugalomra. *Bp.* (264.)

Vegyes hírek. | **Az Állami Tisztviselők Országos Egyesületének** igazgató-választmánya f. hó 9-én tartotta rendes havi ülését Benedek Sándor közigazgatási bíró elnöklésével. A tagok létszáma 8838. A titkár az úti és átöltözködési illetmények szabályozása tárgyában egy javaslatot dolgozott ki, amelyet előbb a vidéki körök fognak tárgyalni. Az állami tisztviselői internátus kérdése anynyira megérett, hogy a kultuszminister leiratilag a megszerzendő telek iránt kért az egyesülettől javaslatot. Az internátus méreteire nézve a Szent Imre-kollégiomot veszik mintául, mely a Fehérvári-úton van elhelyezve s

építése, telek nélkül 700.000 koronába került. A telekre vonatkozólag az ajánlatok a decz. havi választmányi ülésig délután négy és hat óra között nyújthatók be az egyesület hivatalos helyiségében (II., Főherceg Albrecht-út 11.) A kongresszus határozatainak végrehajtása már teljesen elő van készítve. A memorandum is kész, de csak akkor fogják átadni, ha az országnak állandó kormánya lesz. Nagy nyugtalanságot okozott a hír, hogy a kereskedelemügyi ministeriumban a férjhez ment női tisztviselők elbocsátását tervezik. Ez a hír azonban, mint az ülésről kiadott hivatalos jelentés mondja, úgy látszik, nem felel meg a tényeknek. *Us.* (266.) —

Zúzómű építése s gépészeti berendezése. A Kereskedelemügyi m. kir. minister 71501/1909 I. C. sz. a a következő „*Verseny tárgyalási hirdetmény*“-t bocsátotta ki a *Közszállítási Értesítő* f. é. 44. számában „*Somogykönyfalu és Ragyolcz községek határában fekvő sátorosi állami köbányának zúzóművekkel leendő berendezése* alkalomával szükséges zúzóépület és gépház felépítését s ezen épületeknek gőzgéppel, vagy motorral, zúzókkal, osztályozó-rostákkal való felszerelését engedélyezvén, ezen munkák és szállítások biztosítása céljából 1909. évi november hó 30-án d. e. 10 órakor a vezetésem alatt álló kereskedelemügyi m. kir. ministerium I. C. szakosztályában (Főherceg Albrecht-út 1. sz.) tartandó zárt ajánlati versenytárgyalást hirdetek. A versenyezni óhajtok felhívatnak, hogy a fentebbi műmunkálatok és szállításoknak az általuk készitendő tervek és költségvetés szerinti elvállalására vonatkozó s az ajánlati költségösszeg után számítandó 5% bánatpénz letételét igazoló nyugtával ellátott s a közszállítási szabályzat vonatkozó határozmányainak figyelembe vételével kiállított ajánlataikat a kitűzött időpontig a kereskedelemügyi m. kir. ministerium segédhivatali főigazgatójánál nyujtsák be. Később érkezett vagy szabályszerűen fel nem szerelt ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni *Its.* —

Rádium-eladás Ausztriában. Az osztrák közmunkaügyi ministerium néhány nap múlva meg fogja kezdeni a rádium eladását. Annak az anyagnak a kivonatát, amelyből a rádiumot készitik, 60 grammos öt százalék, vagy 30 grammos tíz százalék rádium-tartalmú üvegekben fogják árúsítani. Üvegséjét 1030 K árban. (A rádium piaczi értéke grammonként 360000 K). Már is számos előjegyzés érkezett a külföldről, de mindenekelőtt az osztrák intézetek igényeit fogják kielégíteni. *Us.* (262.) —

A dománi bányakasztrófa áldozatai hátramaradottainak felségélyezése. A dománi szerencsétlenség alkalomával elszerencsétlenedett bányászok hátramaradottai javára országszerte megindított gyűjtés 25000 koronát eredményezett. A napokban osztotta szét a pénzt I-sekutz Aurél vármegyei alispán és D'Élla Vaux Béla főszolgabíró, Pálya Mátyás prépost-plébános és még néhány tagból álló bizottság. A 25000 koronából minden özvegy 800 koronát, minden kiskorú gyermek 1000 koronát kapott, mely összeg az árvaszék vett kezelés alá a gyermekek nagykorúságáig. Azonkívül a négy legszegényebb özvegy még 80 koronát kapott fejenként. A szerencsétlenül jártak hátramaradottjai könnyes szemekkel köszönték meg a jószívű adakozók jóságát. *Us.* (260.) —

A Szalánk-bányatelepi olvasókör alapszabályait a m. kir. belügyminister az 1909. évi 118677. sz. a láttaozta. *Bp. Kzl.* (256.)

Hírek a külföldről.

Kohó-adó Ausztriában. A bécsi értéktörszén a napokban az a hír szárnyalt s hitelre is talált, hogy az osztrák kormány a kohó-adó behozatalát tervezi s ily úton akar a parlament nagy többsége által táplált, a vaskartel megrendszabályozása ellen irányuló törekvésnek eleget tenni s egyszersmind a mozgalomból az államkincstárnak is hasznot biztosítani. A javaslat tervezői abból indulnak ki, hogy a magyar vasbehozatali vámok folytán a vasművek enormis, gazdaságilag nem indokolható hasznot érnek el, mivel pedig a védővámok Magyarország ellenzése miatt nem törülhetők el, méltányos, hogy az elért nagy haszonból az állam is részesedjék. De vajjon

meggondolták-e a javaslat barátai, hogy az új adó legkevésbé sem szállítja le a magas vasárakat, sőt emelni fogja azokat, mert végre is a vasművek az adót a fogyasztókra hárítják át. Az osztrák parlament azonban el lévén napolva, a kérdéses törvényjavaslat nem egyhamar kerül annak színe elé. — **Cseh gépgyárak fuziója.** A Prager Maschinenbaugesellschaft vormals Ruston & Co. és a Bromovsky, Schulz & Sohr cseh gépgyára cég érdekközösségre léptek, mely a két gyár fuziójának alapját vetette meg. — **Nordböhmische Zinnbergbau A.-G.** cég alatt Pilsenben új horganybánya és horganymű r.-t. alakult 2,600 000 K alaptőkével, melynek bányaterülete mintegy 30 négyszögkilométerre terjed ki. *Mk.* (45.) — **Méterrendszer Dániában.** Az 1907. évi május hó 4-én kelt dán törvény megállapította, hogy Dániában a mértékrendszer alapjául a méter, a súlyrendszer alapjául pedig a kilogramm szolgál. A törvény 1910. évi április hó 1-én lép életbe. *Psz.* (31.) — **Lopás egy bányapénztárban.** Gelsenkirchenből jelentik: A gladbecki kir. bányafelügyelőség pénztárából 279.00 márkot loptak el. Ezzel a pénzzel kellett volna november 6-án a munkások heti bérét kifizetni. *Bp.* (263.) — **A príbrami kincstári ezüstércbányaművek eladásra kerülnek.** Az állam, angol pénzemberekből álló vállalkozó csoporttal a bányaművek eladása, illetve megvétele tárgyában tárgyalásokat folytat. Az alkudozások már április óta vannak folyamatban. Legközelebb bányabehatározást fognak tartani s az üzemi kérdéseket fogják megbeszélés tárgyává tenni. A tiszták és a munkások átvételének ügyét is már szóvá tették. Nagy nehézségeket okoz a társpénztár ügye. A vállalkozók ugyanis nem akarják az egész munkás-személyzetet átvenni úgy, hogy ezáltal a társláda nagyon meg volna terhelve. Az alkudozásokat folytatják. *Uz.* (21.)

Munkásügyek.

Hétközi bérfizetések. Győr legnagyobb iparvállalata, az első magyar waggon- és gépgyár r.-t., mely állandóan 2500 munkásnál többet foglalkoztat, egyik agilis főmérnökének kezdeményezésére, az idei év nyarán bérfizetési rendszerét abban változtatta meg, hogy nem szombaton este, amint eddig szokásban volt, hanem a heti vasárokat megelőző napokon, tehát kedden, vagy pénteken délben fizeti ki munkásait. Célja volt a gyár vezetőségének, hogy ezzel a külföldön sok helyen kipróbált és üdvösnek mutatkozott változtatással munkásait a szombat éjjeli s vasárnapi korcsmázástól és felesleges pénzpazarlástól leszoktassa s az alkohol, sajnos már nagyon is pusztító hatásának legalább némileg is gátat vessen. A győri rendőrség hivatalból utasított, hogy a bérfizetési napok megváltoztatásával járó eredményeket kísérje figyelemmel és jelentései alapján megállapítható, hogy a várt üdvös hatás nem is maradt el, a menyinyiben azóta a korcsmákba és kávéházakba járó munkások száma észrevehetőleg megcsappant, sokkal kevesebb szombat éjjelenként és vasárnap az utcán talált részeg ember és nem jelentkeznek minduntalan a munkások feleségei azzal a szomorú s azelőtt gyakori panaszszal, hogy férjeik mindjárt bérfizetés után mámoros fővel könnyelműen elköltötték az egész heti keresetet s így családjuk a legnagyobb nélkülözésnek van kitéve. Szükségleteik fedezésére a munkások a heti piacot keresvén fel, azóta a piaci árak is kimutathatólag lejjebb szállottak. De örömmel konstatálták a waggongyári műhelyfőnökök is, hogy hétfői napon már nem üresek a műhelyek s azok ép úgy megtelnek munkásokkal, mint a hét többi napjain. Azonfelül tetemesen apadt az előleget kérő munkások száma is. A mi ily czélszerűnek és üdvösnek bizonyult Győrött, mindenesetre az ország többi részein

is ily eredményeket fog mutatni s a Magyar Mérnök és Építész Egylet győri osztályának kezdeményezésére kötelességünknek ismerjük mi is felhívni összes üzemeltető vezető szaktársainkat, hogy úgy saját üzemeikben, valamint mindenütt ott, ahol befolyásuk van, hassanak oda, miszerint e sem pénzbe, sem fáradságba nem kerülő s könnyen keresztülvihető bérfizetési módszerrel próbálkozzanak meg. Segíteni fognak ezzel egyrészt a munkáson, mert azt önkéntelenül is takarékoságra s józanságra szoktatják, de segítenek ezzel másrészt magukon is, mert a takarékos munkás sokkal elégedettebb, sokkal szorgalmasabb is lesz és átértve munkaadójának ezt a gondoskodását, csak hálával és köszönettel lesz irányában. Fizessük tehát, czentül munkásainkat hététközben s ezzel az alkohol pusztító hatásának meggátlására indított mozgalom előmozdításában mi is hathatósan közreműködünk. *Jausz. Mm (40). Its.*

Munkásmozgalom. New-Kasztéből a következőket írják a Budapesti Hirlapnak (1909. é. 266. sz.) Az ausztráliai nagy strájk miatt a kereskedelem megakadt: **A strájkoló bányászok bizottságot küldöttek ki, mely a strájk okait emlékiratban megformulázza.** Száz szén-szállító-vonat, amely naponként szokott közlekedni nem indult el. A bányatulajdonosok 20000 font sterlingnyi bért, amely a sztrájkolókat megilleti viszatartanak. A munkások helyzetét, kedvezőtlen anyagi viszonyaik teszik súlyossá.

Balesetek.

Nagykanizsáról jelentik a Pesti Napló-nak f. é. nov. 7-én A Merkur-vasgyár öntömvében nagy munkával voltak elfoglalva szombaton délután a gyár munkásai. Már-már készen voltak a nagy elővigyázatot kívánó munkával, amikor az egyik vasolvasztó kemence kezelője, *Szobolics János*, aki szakképzettség nélküli munkásember, azt jelentette *Müschenborn Ede* öntömmesternek, hogy a pestben sok már a salak, jó lenne tehát leereszteni. Az öntömmester megtiltotta ezt a munkásnak és azt mondta neki, hogy várjon addig, amíg a vas egészen lefolyt. Alig nézett azonban félre egy másodpercze, hirtelen irtózatos robbanás reszkedtetete meg az öntömvést. *Szobolics*, aki nem ismerte fel a helyzet veszedelmes voltát, kinyitotta a pest fenéklapját mire az olvasztónak egész tartalma belezuhant a kályha alatt a salak számára készített víztócsába. Az izzó anyag egy pillanat alatt gőzzé változtatta az egész tócsa vizét és a hirtelen lóduló gőzök robbanásban törtek ki. Az izzó folyékony vas szertefröcsesent a robbanás következtében és összeégette a pest mellett tartózkodó két munkásnak, *Szobolicsnak* és *Fábián Istvánnak* arcát, mindkét kezét és a ruhán keresztül testüket is. A két súlyosan összeégett munkás a katasztrófa után elvesztette eszméletét és a kórházba kellett őket szállítani. — A Vacuum Oil Co. almásfüzitő petroleum-gyárának szivattyúházában a **lendítő-kerék** gyors forgás-közben **széttörött.** A szerte lódult nehéz vasdarabok egyike *Pogrányi Pál* gépészt fején oly súlyosan találta, hogy azonnal meghalt. *Us. (262).* — Borislavban, november 8-án a Hucul táron **tűz** támadt. A bányában dolgozó munkások idejekorán menekülhettek. *Us. (265).*

Közlekedés.

A resiczai utak újraépítése. Az Osztrák-Magyar Államvasutak resiczai és aninai bányái ipartelepei s uradalmi igen sok kellemetlenséget szenvedtek azért, mert az útjaik rosszszak voltak. E bajon segitendő az uradalmi intézőség 100000 K kamatmentes kölcsönt ajánlott fel a megyének, hogy a Resiczabánya és Anina között elterülő utat, amely kanyarulatai, emelkedései s rohamos esései következtében az év túlnymó részében a lakosság

részére járhatatlan, javítsa ki. Kétségtelen, hogy a megyebizottság az út céljaira felajánlott özszeget elfogadja, mert ezel az 193000 K költséggel meghatározott előirányzat legnagyobb része fedezetet nyer. A munkálatokat Kellner államépítészeti hivatali mérnök tervezte. Nyitott és zárt alagutak, mély-utak, 200—300 meteres bevágások tarkítanak a Domán és Gerbitye községeken átvonuló útrészletet. *Et.* (260.) — **A miskolcz—diósgyőri villamos h. é. vasút** vonalát az Erdészlakig fogják meghosszabbítani. Diósgyőr község képviselőtestülete e célra segílyt szavazott meg a vasúttársaságnak és tárgyalás alá vette a részvénytársaságnak az Árpád utcába való bevezelése ügyében a községhez intézett átiratát. *Psz.* (31.) — **Vasúti előmunkálati engedély.** A kereskedelemügyi m. kir. minister a Lévától *Bakabányáig*, illetőleg Egegig vezetendő helyiérdekű vasút kiépítését tervező érdekelttség által kiküldött végrehajtó bizottságnak az előmunkálati engedélyt az 1910. évi márcz. hó 4-ig terjedő időtartamra megadta. *Sh.* (45.)

Irodalom.

Lapszemle. | **A Társadalmi Muzem Értesítője**, első évfolyamának 4—5 száma (1909. jul. -okt.) legközelebb a közetkező tartalommal jelent meg: Az ipari balesetbiztosítás költségeinek fedezése, *Dr. Harkányi Józseftől*; Mintagazdaságok szervezése a MÁV. őrházainál, *Kardos Árpádtól*; Az alkoholkérdés mai állásáról, *Dr. Stein F.-től*; A törvényes munkásvédelem nemzetközi szabályozása, *Dr. Máday Andortól*; Egy magyar munkahely *Palik Ferencztől*; Az ólomfehérkérdés jelen állása, *Dr. Chyzer Bélától*; Munkásjóléti intézmények a jénai Zeiss féle alapítványi vállalatnál, *Dr. Hamburger Jenőtől*. Munkásvédelem és munkásmozgalom. Munkásbiztosítás. Gyermekevdelem. Szocziális egészségügy. (Érdeklődők forduljanak «A Társadalmi Muzem Értesítője» kiadóhivatalhoz. Budapest, VI., Csengery utca 31. sz.) — **A Bányászati és Kohászati Lapok.** XLII. évf. II. kötetének, nov. hó 1-én megjelent 21. számának a tartalma következő: A centrifugálszivattyúkról, *Vankó Rezsőtől*; Az ezüστεjtés, *Schubert Edetől*; A kénbányászat otthona. Bányászati és Kohászati hírek. Közgazdaság. (Földünk réztermelése a legutóbbi tíz esztendőben. Közgazdasági hírek.) Egyesületi ügyek. Hivatalos rovat. Halálozás. (A szerkesztőzég helyisége: Budapest. IV., Kecskeméti utca 14.) — **Hivatalos czéglap.** A kereskedelemügyi m. kir. minister kiadásában megjelenő hivatalos czéglapnak a „*Központi Értesítő*“-nek legutóbbi száma f. hó 4-én jelent meg. Ez a hivatalos közlöny a magyarországi kereskedelmi czéggjegyzék kivonatában, a hazai czégbejegyzéseket, czégváltozásokat és czégmegszünéseket közli. A czéggjegyzés bejegyzéseinek érvénye a *Központi Értesítő*-ben való kihirdetés napjától számít. Hitelesnyújtással foglalkozó bankok és intézetek, nem különben magán czégeknek is nélkülözhetetlen az a temérdek hivatalos közlés, mely e lapban hetenként kétszer, csütörtökön és vasárnapon megjelenik. A legutóbb megjelent számban is 46 új czégnek bejegyzése, 27 czégváltozás és 13 czégnek megszünése van kihirdetve. Bővebb felvilágosítással a m. kir. kereskedelmi muzem, mint a kereskedelemügyi m. kir. minister hivatalos szaklapjainak kiadóhivatala szolgál. (Budapest, V., Akadémia-utca 3.)